

کمالات معنوی و حیات طیبه زن در مکتب قرآن

سیدحسین حرز

• چکیده:

- آنچه در این مقاله به شرح و توضیح و تبیین آن پرداخته می شود عبارتند از:
- نگاه اجمالی به زن در کشورها و مکاتب گوناگون و دنیای غرب و نیز نگاه اسلام به زن
 - مقایسه حکم اسلام با سایر مکاتب و دنیای غرب در مورد حقوق زنان
 - توجه به اینکه دین و ایمان و گوهر تقوا، معماران شخصیت انسان هستند.
 - نقش اسلام در احیای ارزش مقام زن و تکریم شخصیت آنان
 - مساوات مرد و زن در پیشگاه خدا
 - ارائه و ترسیم الگوی جامع شخصیت زن در اسلام توأم با ویژگیهای شاخص زنان نمونه
 - عوامل حفظ شخصیت و محبوبیت زن از منظر قرآن
 - سهم زنان در پیشبرد و ترویج و توسعه‌ی اهداف اسلامی
 - نقش زنان در تحکیم مبانی خانواده و تربیت نسلی متعهد و متدین و عالم

■ **کلید واژه:** کرامت زن، ایمان، حیات طیبه، عمل صالح، الگو، مساوات، کمالات

معنوی

• مقدمه:

«زنان» اعمال شده و به طرق مختلف آنان را مورد بی مهری و هتک حرمت قرار می دادند و همچون کالایی بی ارزش به او می نگریستند و در فقر فرهنگی و بی عدالتی قرار داده بودند، اسلام به «زنان» عزت بخشید و شخصیت آنان را تکریم و جایگاه حقیقی آنان را برای همگان نمودار کرد به طوری که وجود مقدس رسول الله (ص) آخرین سفیر الهی، دست دختر خود را می بوسید و توصیه می نمود که با زنان به نیکی رفتار نمائید و به آنان خدمت کنید. ایشان در سخنرانی روز عرفه در حجة الوداع فرمود: «در مورد زنان از خدا بترسید زیرا آنها را به امانت الهی گرفته اید و با کلمه خدا آنها را حلال کرده اید...» (واقعی، مغازی، ج ۳، ص ۸۴۴).

با توجه به آنچه گفته شد زنان همواره و به ویژه قبل از ظهور اسلام از یک وضعیت نامطلوب برخوردار بودند، اما با ظهور دین اسلام حقوق و شخصیت و کرامت انسانی و هویت واقعی خود را پیدا کردند و در سایه سار اسلام، به ایمان والا دست

آئین پر ارج اسلام شخصیت و منزلت والای برای مقام شامخ «زن» قائل شده است و با مسائل گوناگونی خرافی و اعتقادات غلط که در مورد «زن» در طول تاریخ بشریت مطرح گردیده، مبارزه کرده و محکوم نموده است این مهم در شرایطی بوقوع پیوست که در برخی از مکاتب بشری و آئین های ساختگی به شدت زنان را تحقیر نموده و آنان را طفیلی وجود «مردان» قلمداد می نمودند.

در حقیقت زنان به عنوان قشر عظیمی از جامعه بشری در رسیدن به کمالات عالیه ی انسانی و سعادت مند شدن و تقرب یافتن به خداوند، نه تنها با مردان تفاوتی ندارند، بلکه بعضاً به درجات والای از اخلاص، مجاهدت، فضایل اخلاقی و مکارم پسندیده ی دست می یابند که برای «مردان» نیز الگو محسوب می شود و آنقدر شایستگی و عظمت می یابند که «مرد» از دامان آنان به «معراج» می رود. در شرایطی که در طول تاریخ ظلم و ستم ها و تبعیض های متعددی در حق

سودمند است. اما برای اینکه به جایگاه رفیع شریعت اسلام نسبت به سایر مکاتب و ملل غیر اسلامی در مورد « حقوق زنان » پی ببریم ، لازم است که شمه ای از بینش ها و نگرش های انسانهای پیشین در باره ی « زن » را بر رسی نمائیم.

■ زن در گذر تاریخ:

با توجه به موقعیت اسفبار زن در اکثر جوامع، لازم است جهت مقایسه ی آن با کرامتی که اسلام به زن بخشیده شمه ای از آن وضعیت اسفبار، را فهرستوار بیان کنیم.

آدمیان نو سنگی نخست تنها به کشاورزی نپرداختند و ساکن نشدند. ایشان پاره ای از زمین را کشت کردند . یا شاید نخست زنان به گردآوری تخم وحشی پرداختند و سپس پاره ای زمین را کشت کردند و مردان به کار نخجیر می پرداختند، بعدها ایشان ساکن شدند. در روزگار شکار بیشتر کارهای پر رنج را شاید بر دوش زنان می گذاشتند. مردان آن روزگار جوانمردی و غیرت پهلوانی نداشتند. به هنگامی که گروهی نقل مکان می کردند، زنان و دختران اثاث و اسبابها را می آوردند و مردان جز حمل سلاح و

بازیدند و در پرتو عفاف و پاکدامنی و اقامه ی نماز و شکیبایی و ثبات قدم و سایر فضایل پسندیده اخلاقی به کمالات عالیه ی انسانی نائل آمدند .

مجموع عوامل فوق مرا واداشت تا به موضوعی تحت عنوان «مقایسه شخصیت زن در اسلام و مکاتب دیگر » بپردازم.

روش تحقیق در این مقاله به شیوه ی کتابخانه ای با تکیه بر منابع اصلی و درجه اول که برای فهم بهتر از منابع درجه دوم و تفاسیر و منابع و کتب حدیثی و تحقیقات جدید نیز استفاده شده است. همچنین ناگفته نماند که برای تحلیل و تبیین مسائل مندرج ،از روش تحلیل کلی مربوط به کلیات مسائل و رویدادها ،و تحلیل جزئی مربوط به جزئیات حوادث سود برده شده است. نگاهی اجمالی به زن در کشورها و مکاتب گوناگون و دنیای غرب و نیز نگاه اسلام به زن: با توجه به اینکه پویایی و جامعیت دستورات آئین مبین اسلام و حقانیت احکام آن در زمینه های مختلف به اثبات رسیده،و به شان و مقام و منزلت و حقوق زنان در این شریعت، توجه ویژه ای شده و احکام متقنی را وضع نمود، بسیار

جدید و جزایر سلیمان و فیجی و هندوستان و غیره ، زن را خفه می کردند و با شوی مرده در گور می گذاشتند، یا از وی می خواستند که خود را بکشد تا در حیات آن جهانی به خدمت شوهر قیام کند. در این حال پدر خانواده حق داشت که با زن و فرزندان خود هرچه می خواهد بکند، آنان را بفروشد، یا کرایه دهد....(همان ، ج ۱، ۴۴)

خرید و فروش زن در تمام افریقا رایج است، و در چین و ژاپن هنوز صورت عادی دارد، و در نزد یهودیان قدیم ، در آمریکای مرکزی پیش از زمان کریستوف کلمب ، و در پرو نیز شایع بوده ، و امروز هم نمونه هایی از آن در اروپا دیده می شود. این نوع ازدواج در واقع نتیجه سازمان پدر شاهی خانواده به شمار می رود ، چه پدر مالک دختر بود و حق هرگونه تصرف را نسبت به آن داشت. (همان ، ج ۱، ۵۴)

• زن در بابل قدیم :

مرد می توانست زن خود را طلاق دهد، و تنها کاری که می کرد آن بود که جهیزیه زن را به وی باز گرداند و به او بگوید: « تو زن من نیستی » ولی اگر زنی به شوی خود می گفت: « تو شوهر من نیستی »

آماده بودن برای روبرو شدن با هرپیشامدی دست به کاری نمی زدند. نگهداری کودکان هنوز کاملاً بر عهده ی زنان بود. بعضی چنین اندیشیده اند که زنها کشاورزی را آغاز کردند . این سخن چه بسا درست باشد. گرد آوری تخم و سبزی خوراکی بر عهده ی زنان گذاشته شده بود و مردان به شکار می پرداختند. (جرج ولز، ج ۱، ۱۹۸)

به اقرب احتمال زن ، سبب ترقی فن دوخت و دوز و نساجی و کوزه گری و سبببافی و درود گری و خانه سازی گردیده و به اهلی کردن حیوان پرداخته و سرپرستی عمل کشاورزی را خود در دست گرفت. (همان ، ج ۱، ۴۳)

ظهور خانواده پدر شاهی ضربت محکمی برای از بین بردن موقعیت زن به شمار می رود . از این به بعد زن و فرزندانش به عنوان مملوک پدر یا برادر بزرگ ، و پس از آنان، در تسلط شوهر قرار گرفت. برای زنا شویی ، همان گونه که غلام و کنیز را در بازار می خریدند، زن را نیز می خریدند. و هنگام وفات شوهر، زن نیز مانند انواع دیگر دارایی وی به میراث می رفت در بعضی از نقاط ، مانند گینه

■ زن در مصر قدیم:

اگر در آداب دفن مصریان تتبع شود و بخواهند به آغاز آن برسند ، ناچار باید چنان باشد که سلاحها و افزار کار مرده جنگنده را با وی به خاک بسپارند . یا چنان باشد که رسم «ساتی» را مانند آنچه در نزد هندوان مرسوم است ، معمول دارند و زنان و بندگان مرد را نیز با او در گور کنند ، که پس از مرگ به خدمت وی کمر بندند . چون در عملی کردن این قاعده ، برای زنان سختی و مشقت فراوانی وجود داشته ، مصریان تصویرها و مجسمه‌های کوچکی از زنان و غلامان و ملزومات دیگر می‌ساختند و به جای آنان در گور می‌نهادند . (ویل دورانت ج ۱ ، ۱۸۰)

■ زن در یونان:

در دولت شهرهای یونان تعداد زیادی غلامان بودند که به هیچوجه حق شرکت در دولت را نداشتند . برای زنان نیز حقی وجود نداشت (لعل نهرو ، ج ۱ ، ۴۷ و ۴۸) زن عنصری جاودانه پلید ، زاده ی شیطان و همگون حیوان قلمداد می شد . وجود او را منشا بحران و انهدام جهان می دانستند . در جامعه ی آن روز یونان ، زن از نظر اخلاقی ، اجتماعی و حقوق قانونی ، در

واجب بود که با غرق کردن وی را بکشند . نازایی ، زنا دادن ، ناسازگاری با شوهر ، بد اداره کردن خانه ، همه از چیزهایی بود که بر حسب قانون ، طلاق دادن زن را مجاز می ساخت . (ویل دورانت، ج ۱ ، ۲۹۰)

■ زن در هند باستان:

در این جامعه نیز همانند جوامع دیگر جهان از احترام ، استقلال ، شخصیت و مقام والای زن خبری نیست . زن در همه ی عمر تحت سرپرستی پدر ، شوهر یا پسر بوده ، بلکه شوهر همسان خدای او مطرح می شده است . و زن به هنگام خواب پای او را باید بوسه می زد . زن را روح گنهکاری می پنداشتند که زاده می شد و «تناسخ» را باور داشتند . او را

دروازه ی جهنم پنداشته ، و دانش را برای او ، همچون قرار دادن شمشیر در کف میمون مست تلقی می کردند . در ایالت «مارتا» دو نفر از مردان نامدار مردند . یکی از آن دو ۱۷ زن و دیگری ۱۳ زن داشت . طبق قانون (ساتی) ۲۹ نفر از اینها زنده زنده خود را به آتش می کشند . و یکی پس از وضع حمل ، خود را در آتش جهالت نیاکان به خاکستر مبدل می سازد . (افتخاری ۱۵ و ۱۶)

■ زن در روسیه:

« کوتی شی خین» روسی در کتاب خود جزئیات غم باری از عادات طبقات بالا ذکر می کند مثلاً شوهرانی که زنان خود را کتک زده و می خواهند رهايشان کنند ، آنان را وادار به ترک دنیا می نمایند . (والتر ۲۴۳) در روسیه قدیم ، هنگامی که پدری دختر خود را به خانه شوهر می فرستاد ، او را آهسته با تازبانه ای می زده و پس از آن ، تازبانه را به داماد خود می داده است تا بدین ترتیب نشان

دهد که تنبیهات لازم ازاین به بعد به دست کسی اجرا خواهد شد که جوانتر و نیرومند تر است. (ویل دورانت ، ج ۱ ، ۴۴)

■ موقعیت زن در میان ملل اروپائی:

موقعیت زن در میان اروپا، در دوره های مختلف متفاوت بوده است. آلمانی ها معتقد بودند که زن به تنهایی سرچشمه شروع فساد می باشد و لذا روابط و پیوند هائی که برای مرد زیان بار بود معتبر نمی دانستند . برای این که آن را منافی حق مرد و خلاف اخلاق و آداب می دانستند و متقابلاً اگر زن زنا می کرد ، مرد حق داشت او را از محل اخراج نموده و او را برهنه با کوتاه نمودن موها از ده

اوج بدبختی و تیره روزی قرار داشت و حائز هیچگونه مقام ارزشمندی نبود. (افتخاری ۱۳) دختر در اندرون بسر برده تعلیم مختصری می گرفت و جز آواز و پخت و پز و دوخت و دوز چیزی نمی آموخت. چون بسن شوهر رفتن می رسید همسرش را پدر بدون مشورت با او اختیار می نمود. (آلبرماله ، ج ۱ ، ۲۵۵)

■ زن در روم:

خانواده سازمان منظم و استوار نداشت و پدرمالک همسر و فرزندان خویش بود (دولاندلن ، ج ۱ ، ۱۸۶)

پدر در خانواده حاکم مطلق بود هرگاه زن یا فرزندش مرتکب جنایتی می شدند می توانست آنها را محکوم باعدام نماید . یکی از رومیان قرن دوم قبل از میلاد « کاتن » سانسور مشهور می گوید: « شوهر بر زن خود حاکم است و اختیاراتش را حدی نیست ، هرچه بخواهد می تواند کرد اگر از زن خطائی سر بزند او را جزامی دهد ... (آلبرماله ، ج ۲ ، ۹۸)

زنها نزد پارتها پست تر از مقام آنها نزد مادها و پارسیها بوده ، یکی از خصائص دوره اشکانی عدم مداخله زنها در امور دولتی است. (پیرنیا ۲۶۶

■ زن در میان اعراب:

زن در میان اعراب از حقوق انسانی و شخصیتی برخوردار نبود وهمانند کالایی به او می نگریستند. و بنا بر عادات غلط که ریشه در تقلید از نیاکان جاهلشان بود، برخی از قبایل اقدام به زنده بگور کردن دختران می نمودند.

با توجه به آیات قرآن موقعیت زنان در عصر جاهلیت بر ما روشن می گردد. از جمله می فرماید: « و هنگامی که یکی از آنها را به فرزند دختر مزده دهند از شدت غم واندوه رخسارش سیاه شده و سخت دلتنگ می شود و از این ننگ روی از قوم خود پنهان دارد وبه فکر فرو می رود که آیا آن دختر را با ذلت نگهدارد یا زنده به خاک گور کند. آگاه باشید که آنها بسیار بد می کنند. (سوره نحل آیات ۵۸و۵۹) همچنین در قرآن آمده : « و هنگامی که از دختران زنده به گور شده باز پرسند که به کدامین گناه کشته شدند.» (سوره تکویر، آیات ۹۸)

بیرون نماید. در انگلیس زن شوهر کرده حقوقی نداشت و حق امضاء قرار و عقدی را نداشت و تمام اموال منقول و آنچه را که از راه کسب و معامله بدست می آورد ، سهم مرد بود.

■ زن در فرانسه:

زن در فرانسه تحت سلطه مرد بود و مرد می توانست او را بکشد یا زنده بدارد و هر وقت خواست او را طلاق بدهد . دختران فرانسوی در قرن ۱۶ و ۱۷ اسیر بودند تا این که انقلاب فرانسه ۱۷۸۹ م بوقوع پیوست . قبل از انقلاب حق ارث نداشت تنها هنگامی که شوهر می کرد حق مهر داشت . آن هم غالباً بوسیله پسر بزرگ غصب می گردید و زن ناچار بود که به دیر پناهنده شود و راهبه و تارک دنیا شود. (همان ۲۹۶)

■ زن در ایران باستان :

در دوره پارتها مجازات خیانت زن به شوهر خیلی سخت بوده و مرد حق کشتن زن را داشته و دیگر اینکه اگر کسی مرتکب عمل شنیعی برضد طبیعت می شد بایستی خودکشی کند و در این باب پارتی ها باندازه ای سخت بودند که هیچ استثنائی را روا نمی داشتند. مقام

که یگانه منبع تولید سرباز بود. یهودیان قدیم به هنگام تولد دختر شمع روشن نمی کردند، مادری که دختر می زائید بایستی دوبار غسل کند، اما پسر که به عهده خود با یهوه می بالید، همیشه در نماز خود تکرار می کرد خدایا ترا سپاسگزار که مرا کافر و زن نیافریده‌ای. (همان ۲۶۵)

■ موقعیت زن از دیدگاه مسیحیت:

در میان مسیحیان نیز برخی آرا، قابل توجه است. آگوستین قدیس می گوید: «زن حیوانی است که نه استوار است و نه ثابت قدم، بلکه کینه توز است و زیان کار... و منبع همه ی مجادلات و نزاع ها و بی عدالتی ها و حق کشی ها.» به عقیده بعضی این زن گریزی ریشه در تورات دارد و مانند میراث شومی به کلیسا رسید، که به رغم تعالیم سلوک مسیح آن نهال را آبیاری کرد تا درختی برومند و تناور شد. (مهریزی ۲۱)

■ موقعیت زن در انقلاب صنعتی:

در معادن و در تونل های خطرناک، زنان و کودکان با شرایط رقت باری کار می کردند. هر گونه کوتاهی در انجام

یکی از قیود سختی که برخی اعراب در مورد زنانش تحمیل می کردند قاعده «ظهار» بود. مرد جاهلی انصراف خود را از ادامه زوجیت با ظهار که شدید تر از طلاق بود، اعلام می کرد و می گفت: «ظهارک کظهرامی» کنایه از این که تو به جای مادرم هستی. (منتظرالقائم ۴۵) خداوند می فرماید: ... آنها سخنی منکرو زشت و باطل می گویند و خداوند بخشنده و آمرزنده است. (سوره مجادله، آیه ۲)

■ موقعیت زن در جامعه ی یهود:

یهودیان از داشتن دختر کراهت داشتند، لیکن تولد فرزند ذکور، آنها را فوق العاده شادمان می ساخت. زیرا از نظر آنها پسر بود که نام پدر، خانواده و اموال او را حفظ می کرد و به قبر پدر توجه می نمود. دختر از میان غیر و خانواده ای که قرابت دوری داشت شوهر اختیار می کرد و به مجردی که پا به سن بلوغ می گذاشت دیگر متعلق به ابوین خویش نبود. یهودیان نیز مانند اقوام جنگجو، زن را مایه ی مصیبت و بدبختی می دانستند و فقط وجود او از آن رو، قابل تحمل بود

وظایف نیز تنبیهات سختی را به دنبال داشت. (خیراندیش ۳۰۱) ... بکار واداشتن زنان و اطفال وسیله ی تعدیات و اعمال زشت شده بود. مثلاً در « سنت ماری اومین » واقعه در ناحیه « وسر » در کارخانه های نساجی ، کلاف های نخ را بچه های چهار پنج ساله باز می کردند. و از قرار گفته ی لوئی بلان در ۱۸۴۷م مزد زنان روزانه به چهل و پنج سانتیم رسیده بود. در نتیجه این وضعیت میزان متوفیات در نواحی کارگری وحشتناک می شد، چنانکه در «مولهوس» عمر متوسط کارگر های کارخانه ۲۵سال و برای سایر سکنه ۳۶سال بود. (البرماله ج، ۷، ۱۱۰۹ و ۱۱۱۰) هدف و نیت نوآوران انقلاب تکنولوژی و اقتصادی، احتیاجات جمعی و عمومی را در بر نمی گرفت، هدف آنها فقط سودبری و انتفاع شخصی بود. (توین بی ۶۷۵)

■ زن از منظر اسلام:

با توجه به موارد ذیل نقش اسلام در احیای شخصیت زن ، معلوم و روشن می گردد.

◆ ۱- اسلام آفرینش زن را از نشانه های خدا وند متعال معرفی کرده بطوری که

در قرآن آمده : « واز نشانه های او اینکه همسرانی از جنس خود شما برای شما آفرید ، تا درکنار آنها آرامش یابید، و در میانتان مودت و رحمت قرار داد، در این نشانه هائی است برای گروهی که تفکر می کنند.» (سوره روم آیه ۲۱) در این آیه هدف ازدواج را سکونت و آرامش قراردادده است. این آرامش از اینجا ناشی می شود که این دو جنس مکمل یکدیگر و مایه شکوفائی و نشاط و پرورش یکدیگر می باشند . بطوری که هریک بدون دیگری ناقص است ، و طبیعی است که میان یک موجود و مکمل وجود او چنین جاذبه نیرومندی وجود داشته باشد. (تفسیرنمونه، ج ۱۶، ۳۹۱)

◆ ۲- اسلام نگاهی توأم با احترام به زنان دارد. تعبیراتی که از زنان در قرآن کریم می شود مثل مردان محترمانه می باشد. مانند: « به مومنان بگو چشمان خود را کنترل کنند» (سوره نور آیه ۳۰) در مورد زنان می فرماید: « به زنان با ایمان بگو چشمان خود را کنترل کنند» (سوره نور آیه ۳۱)

◆ ۲ همسران برای شما لباس هستند و شما هم برای زنان همچون لباس هستید

(سوره بقره آیه ۱۸۷) یعنی همدیگر را حفظ کرده و عیوب همدیگر را می پوشانید و وسیله ی زینت یکدیگرید.

لباس تن آدمی را گرم می کند ، وجود همسر نیز کانون خانواده را گرم و زندگی را از سردی می رهاند . آنگونه که دوری از لباس موجب رسوائی است ، دوری از ازدواج و همسر نیز سبب انحراف و آلودگی می شود. آری زن و مرد باید هردو حیثیت یکدیگررا حفظ نمایند و عیوب همدیگر را بپوشانند. تساوی زن و مرد در این تشبیه ، یکی از نکات قابل

توجه است که هر دو برای یکدیگر لباس هستند. (قرائتی ، ج ۱ ، ۳۸۰ و ۳۸۱) **۵- قرآن داستا**

۴- آئین مبین اسلام از نظر آفرینش ، زن و مرد را از یک سرشت و از یک گوهر می داند. خداوند در سوره حجرات آیه ۱۳ می فرماید : «ای مردم ، ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم ، و تیره ها و قبیله ها قرار دادیم ، تا یکدیگر را بشناسید ، ولی گرامی ترین شما با تقواترین شماست ، خداوند دانا و خبیر است». منظور از آفرینش مردم از یک مرد و زن همان بازگشت نسب انسانها به «آدم» و «حواء» است ، بنابراین چون همه از ریشه

ی واحد هستند معنی ندارد که از نظر نسب و قبیله بر یکدیگر افتخار کنند... (تفسیر نمونه ، ج ۲۲ ، ۱۹۶ و ۱۹۷)

در قرآن از آنچه در بعضی از کتب مذهبی هست که زن از مایه ای پست تر از مایه مرد آفریده شده و یا اینکه به جنبه طفیلی و چپی داده اند و گفته اند که همسر آدم اول از عضوی از اعضاء طرف چپ او آفریده شد، اثر و خبری نیست. علیهذا در اسلام نظریه تحقیر آمیزی نسبت به زن از لحاظ سرشت و طینت وجود ندارد. (شهید مطهری ۱۴۷)

۵- قرآن داستا بهشت آدم را مطرح کرده (سوره بقره ، آیه ۳۶) ولی هرگز نگفته که شیطان حوا را فریفت و حوا آدم را ، قرآن نه حوا را بعنوان مسئول اصلی معرفی می کند و نه او را از حساب خارج می کند ، قرآن می گوید به آدم گفتیم خودت و همسرت در بهشت سکنی گزینید و از میوه های آن بخورید، قرآن آنجا که پای «تثنیه» می آورد ، می گوید : شیطان آن دو را وسوسه کرد. شیطان آن دو را بفریب راهنمایی کرد ، یعنی شیطان در برابر هردو سوگند یاد کرد که جز خیر آنها نمی خواهد . به این ترتیب قرآن با

یک فکر رایج آن عصر و زمان که هنوز هم در گوشه و کنار جهان بقیایی دارد سخت بمبارزه پرداخت و جنس زن را از این اتهام که عنصر وسوسه و گناه، و شیطان کوچک است مبرا کرد. (همان ۱۴۸)

◆ ۶- زن و مرد، در رسیدن به کمالات معنوی برابرند. خداوند می فرماید: « و کسی که چیزی از اعمال صالح انجام دهد خواه مرد باشد یا زن، اما ایمان داشته باشد، چنان کسانی داخل در بهشت می شوند و کمترین ستمی به آنها نخواهد شد.» (سوره نساء، آیه ۱۲۴) یگانه عامل ورود به بهشت، ایمان و عمل است نه نژادها و ادعاها و آرزوها، همه نژادها، رنگها، ملل طبقات، در بهره گیری از لطف خدا یکسانند. زن و مرد، در رسیدن به کمالات معنوی برابرند. برخلاف اعتقادات گروهی از یهود و مسیحیان... (قرآنی، ج ۲، ۴۵۳)

با توجه به آیه فوق الذکرو برخی آیات دیگر به این نظریه تحقیر آمیز که، زن به بهشت نمی رود، زن مقامات معنوی و الهی را نمی تواند طی کند، زن نمی تواند به مقام قرب الهی آنطور که مردان

می رسند، برسد. پاسخ محکمی داده و یاوه گوئی های آنان را بی مورد قلمداد کرده است.

قرآن در کنار هر مرد بزرگ و قدیسی از یک زن بزرگ و قدیسه یسار می کند، از همسران آدم و ابراهیم و از مادران موسی و عیسی در نهایت تجلیل کرده است، اگر همسر نوح و لوط را بعنوان زنانی ناشایست برای شوهران شان ذکر می کند، از زن فرعون نیز بعنوان زن بزرگی که گرفتار مرد پلیدی بوده است غفلت نکرده است. گوئی قرآن خواسته است در داستانهای خود توازن را حفظ کند و قهرمانان داستانها را منحصر بمردان ننماید. (شهید مطهری ۱۴۹)

◆ ۷- خداوند به پیامبر اکرم (ص) دختر عطا می فرماید و او را « کوثر و خیر کثیر» می نامد و دشمنان او و سرزنش کنندگانش را ابتر می خواند. (سوره کوثر، آیه ۱ تا ۳) این « خیر کثیر» همان فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است، زیرا نسل و ذریه ی پیامبر (ص) به وسیله همین دختر گرامی در جهان انتشار یافت. نسلی که نه تنها فرزندان جسمانی پیغمبر بودند، بلکه آئین او و تمام ارزشهای اسلام را حفظ

اجرای حدود و مجازات ، امتیازی بر
 هیچیک قائل نیست . (همان ۳۶)
 ♦ ۱۰- در مورد بی توجهی به دستورات
 شریعت اسلام و ارتکاب جرم و شکستن
 حدود الهی ، مرد و یا زن مجرم باید به
 کیفر و عقوبت اعمال خود برسند . « دست
 مرد و زن دزد را به کیفر عملی که انجام
 داده اند به عنوان یک مجازات الهی قطع
 کنید ، و خداوند توانا و حکیم است . »
 (سوره مائده ، آیه ۳۸)

♦ ۱۱- در مورد احسان و نیکی به پدر و
 مادر و رعایت حقوق آنها و تکریم
 شخصیت والای آنان هر دو را مورد توجه
 قرار داده است . « پروردگارت فرمان داده
 جز او را نپرستید و به پدر و مادر نیکی
 کنید ، هرگاه یکی از آنها ، یا هر دو آنها ،
 نزد تو به سن پیری برسند کمترین اهانتی
 به آنها روا مدار ، و بر آنها فریاد مزن ، و
 گفتار لطیف و سنجیده بزرگوارانه به آنها
 بگو . » (سوره اسراء ، آیه ۲۳) .

نکته قابل توجه اینکه تعبیر بالوالدین
 احسانا در قرآن چهار مرتبه تکرار شده و
 در همه ی موارد این سفارش پس از دعوت
 به توحید و دوری از شرک انجام شده
 است . اما جالب تر از چهار مورد فوق آیه ی

کردند ، و به آیندگان ابلاغ نمودند ، نه
 تنها امامان معصوم اهل بیت
 (علیهم السّلام) که آنها حساب
 مخصوص به خود دارند ، بلکه هزاران هزار
 از فرزندان فاطمه (علیهم السّلام) در
 سراسر جهان پخش شدند که در میان
 آنها علمای بزرگ و نویسندگان و فقها و
 محدثان و مفسران و الامقام و فرماندهان
 عظیم بودند که با ایثار و فداکاری در
 حفظ آئین اسلام کوشیدند .
 (تفسیر نمونه ، ج ۲۷ ، ۳۷۵ و ۳۷۶)

♦ ۸- در تمام مراحل تشریح و تعیین
 تکالیف ، اجرای حدود ، پذیرش توبه ،
 استجابت دعا ، اصلاح امور ، هدایت و
 عنایت الهی ، پاداش و کیفر اعمال ، حبس
 یا تکفیر کردار ، قبول یا رد طاعات و
 عبادات و امر به رعایت تقوا و گریز از
 آفات بیماریهای روانی : (دروغ ، غیبت ،
 سوء ظن ، تمسخر دیگران و عیبجویی و ...)
 هیچ فرقی بین زن و مرد در این مکتب
 پویا به چشم نمی خورد . (افتخاری ۳۵)

♦ ۹- در مورد پرهیز از تجسس ، غیبت ،
 دروغ ، سوء ظن ، استهزای دیگران ،
 عیبجویی و ... آیات سوره حجرات و همزه
 گویای این تساوی است . و درباره ی

۱۵ احزاب است که: خداوند متعال پس از سفارش به احسان به پدر و مادر صرفاً از سختیها و مشقتهای مادر در دوران بارداری و طفولیت سخن می‌گوید و این حاکی از عظمت جایگاهی است که اسلام برای مادر قائل است.

۱۲- یکی دیگر از نظریات تحقیر آمیزی که نسبت به زن و مرد وجود داشته ، مربوط است به ریاضت جنسی و تقدس تجرد و عزویت، در برخی آیین‌ها رابطه جنسی ذاتاً پلید است ، بعقیده پیروان آن آئین‌ها تنها کسانی بمقامات معنوی نائل می‌گردند که همه عمر مجرد زیست کرده باشند... اسلام با این خرافه سخت نبرد کرده ، ازدواج را مقدس و تجرد را پلید شمرد . (شهید مطهری ، ۱۵۰) در این راستا امام علی (ع) فرمود: « ازدواج کنید ، که ازدواج سنت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است ، زیرا که آن حضرت می فرمود : هر که دوست دارد از سنت من پیروی کند ، از جمله سنت من ازدواج است .» (علامه طباطبایی ۸۲) و نیز امام صادق علیه السلام فرمود: « از اخلاق پیامبران دوست داشتن زنان است .» (همان ۸۲)

۱۳- استقلال مالی در مهریه در آئین اسلام مورد توجه قرار گرفته است. در عصر جاهلیت نظر به اینکه برای زنان ارزشی قائل نبودند ، غالباً مهر را که حق مسلم زن بود در اختیار اولیای آنها قرار می دادند، و ان را ملک مسلم آنها می دانستند گاهی نیز مهر یک زن را ازدواج زن دیگری قرار می دادند به این گونه که مثلاً برادری ، خواهر خود را به ازدواج دیگری در می آورد ، و مهر این دو زن همین بود. اسلام بر تمام این رسوم ظالمانه خط بطلان کشید ، و مهر را به عنوان یک حق مسلم به زن اختصاص داد، و در آیات قرآن کراراً مردان را به رعایت کامل این حق توصیه کرده است. از جمله : « و مهر زنان را (به طور کامل) به عنوان یک بدهی (یا یک عطیه) به آنها بپردازید...» (سوره نساء ، آیه ۴) (تفسیر نمونه ، ج ۳ ، ۲۶۳)

۱۴- با توجه به اینکه در میان برخی ملتها ارث و میراث را حق مسلم زنان نمی دانستند ، آئین و شریعت مبین اسلام ، برای زنان ارزش و منزلت ویژه ای قائل شده و برای آنان « ارث » و بهره وری از آن را قرار داده تا حقوق اجتماعی آنها

ضایع و پایمال نشود.

(سوره نساء، آیه ۳۲)

♦ ۱۵- در هر موردی که تفاوتی بین مقررات مربوط به زنان و مردان به نظر رسد، باید مطمئن بود که این تفاوت نشأت گرفته از شرایط طبیعی ویژه هر یک از دو جنس است نه این که با داشتن شرایط مساوی و برابر، حقوق نابرابر برای آنان در نظر گرفته شده باشد. به عبارت دیگر، اگر زنان غربی همواره به دنبال احقاق حقوق تزییع شده خود باشند حق دارند، زیرا نه دین مسیحیت، حقوق آنان را تامین کرده نه قوانین و آداب و رسوم غرب، اما چنین زحمتی از دوش زنان مسلمان برداشته شده، چرا که سیستم حقوقی اسلام، تمام نیازهای فطری، جسمی، روانی و... او را برآورده است. (پایگاه حوزه نت)

• ارائه و ترسیم الگوی جامع شخصیت زن در اسلام توأم با ویژگیهای شاخص یکی از زنان نمونه:

می دانیم که معرفی الگو یکی از بهترین شیوه‌های آموزشی و تربیتی است. همه‌ی ما با مطالعه‌ی شرح حال یکی از بزرگان،

یا شنیدن سخنانی پیرامون آنان، احساس می‌کنیم نسیم فرح انگیزی بر ما وزیدن گرفته و روح ما را تعالی می‌بخشد. به نحوی که خود را بر فراز جایگاه رفیع و بلندی احساس می‌کنیم. و از یکسو شادمانی در درونمان ایجاد و از سوی دیگر امید به حرکت و پویایی در دلمان زنده می‌شود. و از سوم سو به تلاش و کوشش برای بکارگیری سجایای اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی الگوی مورد نظر خود می‌افتیم. به همین خاطر خداوند نیز از شیوه‌ی الگویی جهت هدایت انسانها استفاده کرده و در قرآن وجود مقدس رسول الله (صلی الله علیه و آله) را بهترین اسوه و سرمشق بشریت معرفی می‌نماید. (سوره احزاب، آیه ۲۱)، خصوصیات این اسوه حسنه، برای تمام مسلمانان و جهانیان، زمینه ساز سعادت‌مندی و کمال است. پرواضح است کسانی که سراسر عمر خود را به پیامبر (صلی الله علیه و آله) اقتدا کرده و ایشان را به عنوان اسوه‌ی خود قرار دادند نیز می‌توانند برای انسانها الگو باشند.

یکی از شخصیت‌هایی که سراسر عمر خود را در تأیید و خدمت کردن به

رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) و اسلام و مسلمين صرف كرد ، حضرت خديجه (سلام الله عليها) بود. بديهي است كه عملكرد زيباي اين بانو ، در زندگي و پايبندي به دستورات خدا ، عفت ، پاكدامني ، ايمان خالص ، نخستين زن مسلمان ، به كارگيري ثروت در توسعه و انتشار اسلام ، اخلاص ، و تربيت فرزندان نمونه كه در اعماق وجود آن بانوي مكرمّه و نمونه ي اسلام حاكم بود، براي گروههاي مختلف اعم از زنان و مردان الگو است. بررسي جاگياه زنان نمونه ، بويژه حضرت خديجه (سلام الله عليها) ، بيانگر شناختي ارزشي براي همه ي بانوان است تا با تلاش خود به كسب معرفت نائل شوند.

دختر عمران ، آسيه دختر مزاحم زن فرعون. (شيخ صدوق ۱۹۵)
 در چند حديث نقل شده كه رسول خدا (صلى الله عليه و آله) ، خديجه را به خانه اي در بهشت مژده داد كه در آن دشواري و رنجي نخواهد بود و سلام خدای تعالی را به وسيله ی جبرئیل برای خديجه آورد و به وی ابلاغ فرمود و خديجه در پاسخ فرمود : « ... الله السلام ، و منه السلام ، و على جبرئيل السلام... » (مجلسي ، بحار الانوار ج ۱۶ ، ص ۱۱) با توجه به خدمات ارزنده ی حضرت خديجه (سلام الله عليها) به پیامبر (صلى الله عليه و آله) اسلام و مسلمين ، رسول خدا (ص) همواره از وی به نيکي ياد می کردند و قدردان وی بودند و در فقـدانش می گريستند و بر او رحمت می فرستادند. (واقدي ، ج ۱ ، ص ۹۷)

■ شمه ای از فضایل حضرت خديجه :

ابن عباس گفت : رسول خدا (صلى الله عليه و آله) بر زمين چهار خط كشيد و فرمود می دانيد اين چيست ؟ گفتند خدا و رسولش دانا ترند . فرمود : بهترين زنان بهشت چهارنفرند ، خديجه دختر خويلد ، فاطمه دختر محمد (ص) ، مريم

هنگامي كه حضرت خديجه (سلام الله عليها) به فاطمه (سلام الله عليها) باردار شد ، فاطمه در شكم با او سخن می گفت و مونس او بود و او را صبر می داد. خديجه اين حالت را از پیامبر (ص) پنهان می داشت ، پس روزی حضرت داخل شد و شنيد كه خديجه سخن می گويد با

من سومین آنان بودم. (نهج البلاغه ،
خطبه ۱۹۲)

و از سوم سو اقامه ی نماز خدیجه (سلام
الله علیها) همراه رسول الله (ص) از یکسو
نشانه ی اطمینان قلبی او به رسالت
پیامبر اکرم (ص) از جانب خدا و از سوی
دیگر به معنای تَعَبُّد و بندگی در مقابل
خداوند بود. به روایت بعضی نخستین
نمازی که رسول خدا (ص) خواند صلوه
وسطی یعنی نماز ظهر است و آن روز هم
جمعه بود . سپس خدیجه دختر خویلد
رسید و رسول خدا (ص) او را خبر داد ،
پس وضو گرفت و نماز خواند ، سپس علی
بن ابیطالب (علیه السَّلام) رسول خدا
(صَلَّى اللهُ عَلَيَّ وَآلِهِ) را دید و هر چه را
دید انجام می دهد ، انجام داد . (یعقوبی ،
ج ۱ ، ۳۷۸) و از چهارم سو هجرت حضرت
خدیجه (سلام الله علیها) با پیامبر اکرم
(ص) به شعب ابی طالب که در واقع
مصدق آیه ی قرآن « و الذین آمنوا و
جاهدوا فی سبیل الله » (سوره انفال ، آیه
۷۶)

قرار گرفت. حضرت خدیجه (سلام الله
علیها) در این محاصره اقتصادی که
مشرکان قریش بر پیامبر اکرم

شخصی و کسی را نزد او ندید ، فرمود :
ای خدیجه با که سخن می گوئی ؟
خدیجه گفت : فرزندی که در شکم من
است با من سخن می گوید و مونس من
است ، حضرت فرمود : اینک جبرئیل مرا
خبر می دهد که این فرزند دختر است ،
او و نسل او طاهر، با میمنت و با برکت
است ، و حق تعالی نسل مرا از او به وجود
خواهد آورد ، و از او امامان و پیشوایان
دین به هم خواهند رسید، حق تعالی بعد
از انقضای وحی ایشان را خلیفه های خود
در روی زمین خواهد گردانید. (جلاء
العیون ۱۶۰)

در حقیقت حضرت خدیجه (سلام الله
علیها) از یکسو متصف به عفاف و
پاکدامنی و مشهور به طاهره بودند. و از
دوم سو اعمال صالح و ایمان قلبی خدیجه
سبب گردید. اولین زنی باشد که به خدا و
رسول خدا (صلی الله علیه وآله) ایمان
آورد و مسلمان شود و ایمان واقعی خود
را در مقام عمل نشان دهد. امام علی
(علیه السَّلام) می فرماید : در آن روزها به
هیچ خانه ای اسلام راه نیافت جز خانه ی
رسول خدا (صلی الله علیه وآله) که
خدیجه (سلام الله علیها) هم در آن بود و

■ نقش زنان در پیشبرد و ترویج و توسعه‌ی اهداف اسلامی

زنان در مواقع حساس به سهم خود در پیشبرد اهداف اسلامی همراه مردان در برابر دشمن می ایستاده اند ، به عنوان نمونه در غزوه احد چهارده نفر از زنان مسلمان از جمله حضرت زهرا (سلام الله علیها)، حضور داشتند و آب و غذا به جنگجویان می رساندند و مجروحان را معالجه می کردند. یکی از زنان شجاع در نبرد « احد » « ام عماره نسبیبه » دختر کعب بود که به همراه شوهر و پسرش در جنگ شرکت داشت . وی پس از فرار مسلمانان شمشیر به دست گرفت و از رسول الله (ص) حفاظت کرد و در نتیجه دوازده زخم نیزه و شمشیر برداشت. (منتظرالقائم ۱۵۶) با نویی به نام «رفیده» در جنگ خندق به دستور پیامبر(ص) پرستاری از مجروحان را به عهده داشت. (جعفری ۱۸۸) حضرت زهرا (سلام الله علیها) در هنگام غضب و تصرف فدک در زمان خلیفه اول همراه زنان بنی هاشم به مسجد آمد . ابوبکر با گروهی از مهاجران و انصارنشسته بودند. آه سوزان و

(ص)تحمیل کردند، سختی های بسیار زیاد متحمل شد و ثروت و دارایی خود را در راه خدا پسندانه ، پیامبر(ص)تقدیم کرد. مهمترین و بارزترین نقش حضرت خدیجه در بخشش و انفاق او تجلی می یابد . جهاد مالی خدیجه و انفاق و بخشش او در ده سال اول بعثت ، نقش حیاتی و چشمگیری در رشد و گسترش اسلام و فزونی یافتن تعداد مسلمانان داشت. و از پنجم سو شکیبایی و استقامت و ثبات قدم حضرت خدیجه (سلام الله علیها) ، در راستای اهداف رسالت نبی مکرّم اسلام بود .

چنانکه قرآن کریم می فرماید : « یا ایها الذین آمنوا اصبروا و صابروا و رابطوا لعلکم تفلحون » (سوره آل عمران ، آیه ۲۰۰) اسلام آوردن حضرت خدیجه و وفا داری ایشان نسبت به نبی مکرّم اسلام در حالی که مشرکان زیر بار هدایت الهی ایشان نمی رفتند ، موجب دلگرمی و قوّت قلب پیامبر(صلی الله علیه و آله) بود ، و این عطوفت از فضائل نیک و ایمان وی نشأت گرفته بود.حضرت خدیجه (سلام الله علیها) با این صفات شایسته الگویی ماندگار برای همیشه تاریخ شد.

شهرت یافت. (محدثی ۲۱۶ و ۲۱۷) بطور کلی زنان مسلمان در دوره ها و اعصار مختلف در پیشبرد و توسعه ی اهداف اسلام نقش موثر و بسزای از خود به یادگار گذاشته اند. در سرزمینمان ایران نیز در برهه های مختلف ، زنان نقش آفرین و عملکرد شان موجب عزتمندی کشور شده است از جمله امام خمینی (ره) در این مورد فرمود: « اگر کسی با تاریخ صد ساله ی ایران آشنایی داشته باشد می داند که شما زنها در جنبشهای اصیلی که در ایران رخ داده است از قبیل جنبش مشروطیت و تنباکو همدوش با مردها قیام می کردید و همین طور در انقاب بزرگی که در زمان ما واقع شده پیش قدم بوده اید و نقش شما در این نهضت از مردها بیشتر بوده ، چون وقتی که شما به خیابانها ریختید و در مقابل تانکها و توپها تظاهر کردید مردها قدرتشان چند برابر شد. پس از پیروزی انقلاب در امر پاکسازی و جهاد و سازندگی نقش بزرگی را ایفا کردید... (کلام امام ، دفتر سوم ۸۷)

دردناک دخت پیامبر(ص) جمعیت را متاثر ساخت .
 خدای را سپاس گفت و به یگانگی او و رسالت رسول خدا (ص) گواهی داد و همه را به حفظ قرآن ، که امانت بزرگ الهی است ، سفارش کرد... نقش مهم علی (ع) در دفاع از اسلام و پیامبراکرم (ص) را یادآور شد. و در انتقاد از بی وفایی مردم فرمود : شما آن قدر صبر نکردید که بحران فروکش کند و اندکی از مصیبت بگذرد. شتابان فتنه را دامن زدید، شعله های اخلال و فساد را برافروختید، احکام و سنن پیامبر(ص) را ترک کردید و به اهل بیت و خانواده اش ستم و خیانت روا داشتید... (نصیری ۹۸) بارزترین بعد زندگی حضرت زینب ، همان پاسداری از فرهنگ عاشورا بود که با خطابه هایش ، پیام خون امام حسین (ع) را به جهانیان رساند. زینب (س) هم دختر شهید بود ، هم خواهر شهید ، هم مادر شهید ، هم عمه شهید. پس از عاشورا و درسفر اسارت ، در کوفه و دمشق ، خطابه های آتشینی ایراد کرد و رمز بقای حماسه ی کربلا و بیداری مردم گشت. وی به « قهرمان صبر »

■ نقش زنان در تحکیم مبانی خانواده و تربیت نسلی متعهد و متدین و عالم

امام خمینی (ره) در مورد نقش زنان در تربیت نسلی متدین و عالم می گوید: « شما خانمها شرف مادری دارید که در این شرف از مردها جلو هستید و مسوولیت تربیت بچه در دامن خودتان دارید. اول مدرسه ای که بچه دارد دامن مادر است. مادر خوب، بچه ی خوب تربیت می کند و خدای نخواستہ اگر مادر منحرف باشد بچه از همان دامن مادر منحرف بیرون می آید و چون بچه ها علاقه ای که به مادر دارند به هیچکس ندارند و در دامن مادر که هستند تمام چیزهایی که دارند، آرزوهایی که دارند، خلاصه می شود در مادر و همه چیز را در مادر، می بینند. حرف مادر، خلق مادر، عمل مادر در بچه ها اثر دارد لامحاله. یک بچه در دامن مادر که کلاس اول است، این دامن اگر یک دامن طاهر و پاکیزه مہذب باشد، بچه از همین اول که دارد رشد می کند، با آن اخلاق صحیح و با تہذیب نفس و با آن عمل خوب رشد می کند. بچه وقتی در دامن مادرش

ہست می بیند مادر اخلاق خوش دارد، اعمال صحیح دارد، گفتار خوش دارد، آن بچه، از همان جا اعمالش و گفتارش بہ تقلید از مادر کہ از ہمہ تقلیدها بالاتر است و بہ تزیق مادر کہ از ہمہ ی تزیق ها موثرتر است تربیت می شود. شما این مسوولیت بزرگ را دارید کہ باید بچه های خودتان را کہ نوزاد هستند و نفوسشان زود چیز را قبول می کند، تربیت را زود قبول می کند، خوب و بد را زود قبول می کند، اول کہ این بچه ها در دامن شما بزرگ می شوند، مسوول افعال و اعمال آنها ہم شما هستید.

همانطوری کہ اگر یک بچه ی خوب تربیت کنید ممکن است کہ سعادت یک ملت را همان یک بچه تامین کند، اگر یک بچه بد ہم خدای نخواستہ در دامن شما بزرگ بشود ممکن است کہ یک فساد در جامعه پیدا بشود. گمان نکنید کہ یک بچه است، یک بچه گاهی وقتها در جامعه وقتی کہ وارد شد در راس جامعه واقع می شود و محتمل است کہ جامعه را بہ فساد بکشد... بچه اگر صحیح بار آمد شما تحویل مدرسه می دهید، اگر معلم یک معلم صحیحی باشد، از مدرسه این افراد،

باره برکات و حسنات وجود دختران در خانه فرمود: «هیچ خانه ای نیست که در آن چندین دختر باشد مگر آنکه هر روز دوازده برکت و رحمت از آسمان در آن نازل می شود و به طور پیوسته فرشتگان آن خانه را زیارت می کنند و هر روز و شب برای پدر آنها عبادت یک سال نوشته می شود.» (لقمانی ۲۶۳)

نتیجه:

چنانکه ملاحظه شد مکاتب مختلف بزرگترین ظلمها را در حق «زن» روا داشته اند تا آنجا که گاهی در مکاتب بسیار بزرگ تاریخ «زن» موجودی در کنار حیوانات و همرتبه با آنها معرفی شده است و به عواطف و احساسات و شخصیت آنها هیچ توجهی نشده است و حتی پس از انقلاب صنعتی نیز «زن» به عنوان کارگر ارزان و ابزاری در خدمت اهداف پست سرمایه داران تلقی شد

و این همه ناشی از آن است که به منشأ آفرینش و نیز هدف خلقت زن در این مکاتب توجهی نشده است.

اما در اسلام از آنجا که «زن» را همچون مرد گل سرسبد آفرینش و دارای یک سرشت و یک هدف و نیز برخوردار از توان

صحيح بيرون می آیند ، یک جامعه صحيح می شود... (همان ۱۰۸ و ۱۰۹) در ارتباط با مقام شامخ مادر رسول خدا (ص) می فرماید: «الجنة تحت اقدام الامهات» بهشت زیرپای مادران است . یعنی سعادت هردو سرا در نزد مادر و در گرو پرورش نیکوی اوست. و شاعر پارسی گوی پاکستان این نقش زن را چنین می ستاید:

نیک اگر بینی مامت رحمت است سیرت اقوام را صورتگر است. و امام راحل در بیانات خود دارد: «مرد از دامن زن به معراج می رود.» (افتخاری ۷۳)

پاداش دختر داشتن

امام صادق (ع) فرمود: دختران حسنات هستند و پسران نعمت ، برحسانت پاداش دهند و از نعمت باز پرسند. (ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ۴۶۳) ... تولد حضرت فاطمه (س) را به پیامبر(ص) مژده دادند . آن حضرت در چهره یاران نگریست و ناخشنودی آنان را دریافت و فرمود : شما را چه شده است ؟ این دختر گیاه خوشبوست که آن را می بویم و روزی اش بر خدای گرامی و بزرگ است . (همان ۴۶۳) حضرت رسول اکرم (ص) در

برابر در رسیدن به کمالات معنوی و معنا یک انسان معرفی می کند از تمام مکاتب دیگر متمایز می شود که در متن می داند و در یک کلمه «زن» را به تمام مقاله به تفصیل مورد بحث قرار گرفت.

■ منابع و مأخذ:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- علی (ع)، نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، قم، انتشارات حضور، ۱۳۸۱
- ۳- شیخ صدوق، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، برگردان: صادق حسن زاده، تهران، انتشارات ارغمان طوبی، ۱۳۸۲
- ۴- محدثی، فرهنگ عاشورا، قم، نشر معروف، ۱۳۷۶
- ۵- نصری (رضی)، تاریخ تحلیلی اسلام، قم، دفتر نشر و پخش معارف، ۱۳۷۹
- ۶- افتخاری، زن از دیدگاه ملتها، ادیان و بزرگان جهان، تهران، انتشارات مهشاد، ۱۳۷۵
- ۷- منتظرالقام، تاریخ اسلام تا سال چهلم هجری، اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۴
- ۸- شهید مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۷۶
- ۹- واقدی، مفازی، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۹
- ۱۰- آیت... مکارم شیرازی و همکاران، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱
- ۱۱- شیخ صدوق، خصال، ترجمه آیت... کمره ای، تهران، ناشر کتابخانه اسلامیه، ۱۳۶۲
- ۱۲- قرائتی، تفسیر نور، قم، موسسه در راه حق، ۱۳۷۴
- ۱۳- مجلسی، جلاء العیون، (تاریخ چهارده معصوم)، قم، انتشارات سرور، ۱۳۸۰
- ۱۴- مجلسی، بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ هجری ۱۹۸۳ میلادی
- ۱۵- یعقوبی، تاریخ یعقوبی، ترجمه محمد ابراهیم آیتی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۶
- ۱۶- لقمانی، بهترین آرزوهای زندگی، قم، انتشارات بهشت بینش، ۱۳۸۵
- ۱۷- بیانات و اعلامیه های امام خمینی از سال ۴۱ تا ۶۱، کلام امام «زن» دفتر سوم، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۳
- ۱۸- جعفری، مسلمانان در بستر تاریخ، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱
- ۱۹- علامه طباطبائی، سنن النبی (ص)، ترجمه حسین استاد ولی، تهران، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۸۵
- ۲۰- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ترجمه ابوطالب صارمی و دیگران، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۶۸
- ۲۱- خیراندیش، تاریخ جهان، تهران، دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی، ۱۳۷۹
- ۲۲- بطحایی گلیپایگانی، فمینیسم از نظر اسلام و دیگر ملل، قم، انتشارات نوید اسلام، ۱۳۸۳
- ۲۳- مهریزی، شخصیت و حقوق زن در اسلام، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۶
- ۲۴- پیرنیا (مشیرالدوله)، ایران باستانی، تهران، انتشارات دنیای کتاب، ۱۳۶۲
- ۲۵- کریستین سن، ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۷
- ۲۶- مشکور، ایران در عهد باستان، تهران، انتشارات اشرفی، ۱۳۶۷
- ۲۷- والت، تاریخ روسیه، ترجمه نجفقلی معزی، تهران، کتابفروشی حافظ، ۱۳۶۳

- ۲۸- موروا ، تاریخ انگلستان ، ترجمه عنایت الله شکیبانی پور ، ۳۲-آلبرماله ، تاریخ قرن نوزدهم ، ترجمه میرزا حسین فرهودی ، تهران ، انتشارات جمهوری ، ۱۳۶۶ ج۷ ، تهران ، انتشارات دنیای کتاب ، ۱۳۶۷
- ۲۹- جرج ولز ، کلیات تاریخ ، ترجمه مسعود رجب نیا ، تهران ، سروش انتشارات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران ، انتشارات مولی ، ۱۳۶۲
- ۳۰- آلبرماله ، تاریخ ملل شرق ، ترجمه میرزا عبدالحسین هژیر ، تهران ، انتشارات امیرکبیر ، ۱۳۶۶
- ۳۱- آلبرماله ، تاریخ رم ، ترجمه میرزا غلامحسین زیرک زاده ، تهران ، انتشارات دنیای کتاب ، ۱۳۶۶ ج۲ ، تهران ، انتشارات دانشگاه تهران ، ۱۳۶۸
- ۳۲- آلبرماله ، تاریخ تمدن ، ترجمه یعقوب آژند ، تهران ، انتشارات مولی ، ۱۳۶۲
- ۳۳- توین بی ، تاریخ تمدن ، ترجمه یعقوب آژند ، تهران ، انتشارات مولی ، ۱۳۶۲
- ۳۴- لعل نهرو ، نگاهی به تاریخ جهان ، ترجمه محمود تفضلی ، تهران ، انتشارات امیرکبیر ، ۱۳۶۶
- ۳۵- دولاندلن ، تاریخ جهانی ، ترجمه احمد بهمنش ، ج ۱ ، تهران ، انتشارات دانشگاه تهران ، ۱۳۶۸

